

P A C O kaj JUSTECO

Orgaan der W^o-beweging:

"Paco kaj Justeco" BRUGGE.

Voorzitter : Drs. F. ROOSE - J. & M. Sabbestraat, 12, --BRUGGE.

Advertentie: Secretariaat: ROOSE - DE KERSGIETER,
J. & M. Sabbestraat, 12, --BRUGGE.

Propaganda : Fons MORRO, Coupure, 33, --BRUGGE.

Postrekening nr 479170 van DE KERSGIETER H.,

J. & M. Sabbestraat, 12, --BRUGGE.

((

Skizo de la antikva greka Filozofio (7a daŭrigo).

La Epikurismo.

Ne la ĝusta scio, ne la ĝusta volo, ne la ĝusta tolero, sed la ĝusta ĝuo! Ne ĉia ĝuo!

Estas plezuroj kiuj postlasas tre maldolĉan senton. Evitu tiajn! Zorgu ke la plezuroj ne nerezistoble kuntiru vin! Tiel, laŭ Hegesias, la plej favora stato estas la sendoloreco. Oni foje riproĉis al unu de tiuj filozofoj, kiu eniris plezurdomon ke tio ne decas al filozofo. Li respondis: "eniri tiun domon ne estas grava, sed ne plu esti kapabla eliri ĝin, tio estas grava". Epikuros, la iniciatinto, konsilas kiel eble plej multe eviti la vivolukton. Tial li organizas filozofajn kunvenojn en siaj ĝardenoj por agrable pasigi la tempon, la tagon, la vivon. Kaj la malagrablaj pensoj kiuj venas en la homa kapo? Konvinku vin mem per ĝustaj rezonadoj. Ekzemple: vi timas la morton? Kial timi ĝin? Tiel longtempe kiel vi estas, la morto ne estas. Kiam la morto estas, vi ne plu estas. Vi malĝojas pro la nenombrebla doloro kiu konstante frapas vin kaj la homaron? Kial? Aŭskultu. Ĉu vi konsentas ke vi ne plu devas okupi vin pri la doloro kiu estas jam for? Kompreneble, ĉu ne? Hone. Nu, ankaŭ ne ankoraŭ okupu vin pri la doloro kiu devas ankoraŭ veni, ĉar ĝi ne estas jam tie-ĉi nek nun. Do, okupu vin nur pri la doloro kiu estas nun. Sed kie estas tiu "nun"? Ĉu ĝi estas la nuna jaro? Certe ne, ĉar jam tiom da tagoj el tiu jaro jam forpasis. Ĉu do ĝi estas la hodiaŭa tago? Ne, ĉar jam parto de tiu tago ankaŭ estas for. Ĉu do ĝi estas tiu-ĉi minuto? Ankaŭ ne! Ĉar jam sekundoj de tiu minuto pasis ankaŭ for! Kaj ankaŭ la sekundoj oni kapablas dividi. Jes, ĉiufoje ke estas iomete da tempo oni ankoraŭ ĉiam povas dividi ĝin plu! Do la "nun" estas fakte tiel malgranda ke oni ne kapablas kepti ĝin. Do ne malĝoju pro la doloro kiu estas jam for. Ankaŭ ne pri la doloro kiu ankoraŭ devas veni, ĉar ĝi ne estas jam tie-ĉi. Kaj fine ne malĝoju pro la doloro kiu estas nun, ĉar la "nun" estas tiel malgranda ke ĝi ne estas keptebla.

La Skeptikuloj.

Nek la "ĝardenoj de Epikuros" nek ilia tre bone trovita rezonado kapablis plibonigi la homaron. Kaj ankaŭ tiu pesimismo restis la ĉefa karaktero de la Grekoj. Lasta ŝtupo en tiu evoluo estas la filozofio de la Skeptikuloj. Kiel la epikuristoj evitis la agon tiel la skeptikuloj forlasis la konon. La scio, pri ĉio, estas relativa, ne absolute vera. Kontraŭ ĉiu tezo kiu estas ŝagne bone argumentita oni povas meti same bone argumentitan kontraŭtezon. Ekzemple: oni povas diri ke ekzistas Providenco; ĉar, vidu la ordon kaj la harmonion. Same oni povas diri ke ne ekzistas Providenco; ĉar vidu: tre ofte la bonaj hopoj malbone fartas kaj la fiĥoj bonege fartas. Oni povas diri ke la movo ekzistas. Same oni povas diri ke la movo ne ekzistas (vidu la filosofion de Zeno de Elea) k.t.p. k.t.p...

Nu okazis ofte ke iu havis bone argumentitan pozitivan tezon je kiu la skeptikuloj ne kapablis respondi. Tiam ili diris: "la tero jam ekzistis antaŭ ol vi trovis ĝin". La kontraŭtezo ankaŭ jam ekzistas malgraŭ ke ni ne ankoraŭ trovis ĝin". La skeptikuloj ankaŭ turnis sin kontraŭ la racio. Unue kontraŭ la identigo.

Se oni ekzemple juĝas ke $A = B$, aŭ la du estas absolute la samaj kaj do ne estas juĝo sed simpla tautologio, ĵus kiel oni diras $A = A$. Au la du ne estas absolute la samaj kaj tiam la juĝo estas erara. Ĉar oni ne povas identigi du malsamajn aĵojn aŭ ecojn; oni ne povas diri A egalas al B.

Due, kontraŭ la silogismo. Silogismo konsistas en tio-ĉi ke oni komparas du aĵojn aŭ ecojn al unu tria aĵo aŭ eco por vidi ĉu estas identeco aŭ malsamameco inter la du unuaj. Ekzemple:

se $A = B$
kaj se $B = C$
tiam $A = C$

aŭ se $A = B$
sed se $B \neq C$
tiam $A \neq C$.

Konkrete ekzemplo: ĉiuj trafikiloj (B) = utilaj (A)
tramo (C) = trafikilo (B)
tramo (C) = utila (A)

La unuan juĝon en tiuj tri oni nomas "Major". La duan oni nomas "minor". Kaj tiam venas la tria kiu estas la "konkludo". La skeptikuloj diras ke per la silogismo oni ne venas al nova malkovro de vero. Oni tutsimle ne venas al vero, al absolute certa vero. Ĉar la "major" estas ĉiam la konkludo de alia silogismo. Efektive en iu silogismo la konkludo estas vera. Sed kiamaniere vi scias ke la "major", sur kies vereco ripozas la vereco de la konkludo, estas vera? Evidente ĉar tiu major estas mem la konkludo de alia antaŭe farita silogismo. Bone, do antaŭe ni faru tiun silogismon. Sed jen kion ni vidas! En tiu nova antaŭe farenda silogismo, kiu kompreneble ankaŭ devas havi "major" kaj "minor" kaj "konkludo", la "major" estas denove la konkludo de ree antaŭe farenda silogismo! Kaj tiel senfine! Ĉiam en kiu ajn silogismo la "major" estas la konkludo de alia antaŭe farenda silogismo. Kaj aliflanke ne eblas tion faru senfine. Oni devas de halti. Do je iu momento oni devas aliasi iun "major" kies vereco ne estas pruvata, do ne absolute certa. Sed nun nia skeptikulo venkas en la batalo! Sur tia major vi konstruas konkludojn! Tiuj konkludoj do ankaŭ ne estas certaj! Kaj tiel la silogismo ne kondukas nin al vero. Eble vi diras en vi mem, kara leganto, "Nu, oni ne uzu ofte la silogismon". Sed la malfeliĉo konsistas en tio-ĉi ke oni kapablas uzi nur la silogismon. Ne ekzistas alia ~~rezonmaniero~~ rezonmaniero. Diru kion ajn, oni ĉiam povas demandi al vi sur kio vi baziĝas por diri tion. Kaj jen, vi venas vole nevole en la silogismo. Se vi diras ekzemple "estas hodiaŭ bela vetero" aŭ "Cercle venkis kontraŭ Club" aŭ mil aliajn juĝojn, oni ĉiam povas demandi al vi: "el kio vi konkludas ke estas hodiaŭ bela vetero? kaj ke Cercle venkis kontraŭ Club?" Kaj tiam vi vidos ke via juĝo estis konkludo el silogismo (ekz: kiu faras plej da celpunktoj tiu venkas, Cercle faris plej da celpunktoj; do: Cercle venkis). Al la jam grave vundita silogismo la skeptikuloj donas ankoraŭ fortan baton. La skeptikulo diras: la silogismo estas (kringloop = cercle vicieux) cirkloiro. Do iro senfine, do sen rezultato. La "major" kaj la "minor" estas ankaŭ nomataj la premisoj. La konkludo, kiel ni jam vidis, ripozas sur la premisoj. Sed la unua premo ripozas ankaŭ sur la konkludo. Do la konkludo (tio kio devas esti pruvata) ripozas sur la premo kies vereco ripozas sur la konkludo (kiu ne ankoraŭ estas pruvata; kaj poste pruvata sur la major!). Ni vidu kiel ekzemplon la silogismon:

unua premo: major = ĉiuj trafikiloj estas utiloj.
dua premo: minor = tramo = trafikilo.
konkludo: tramo = utila.

Estas evidente ke la konkludo ripozas sur la du premisoj. Sed mi demandas al vi, sur kio ripozas la unua premo? sur la konkludo! Ĉar estas kompreneble ke vi ne rajtas diri ke ĉiuj trafikiloj estas utilaj se vi ne antaŭe scias ke la tramo estas utila. Jen vi estas en cirklo el kiu vi ne kapablas eliri.

Post kiam la skeptikuloj tiel mortbatis la racian ili ankaŭ nenigis la valoron kaj la taŭgecon de la konsentoj. Kiamaniere oni povus fidi al la konsentoj por havi objektive fundatan kaj certan konon pri ĉio kiu ekzistas. Estas konata fakto ke niaj konsentoj malsimilas al tiuj de la bestoj. La okuloj de tre multaj bestoj tre tre malsimilas. Do ili vidas la mondon alie ol ni vidas ĝin. Do la mondo estas por ili alia ol por ni. Nio garantias ke la mondo kiel ĝi aperas antaŭ niajn okuloj estas la ĝusta mondo, la vera apero de la mondo tia kia ĝi estas?